

BIBLIOTECA „VOINȚEI NAȚIONALE“

LOGOFATUL BARBU CATARGIU

ȘI

PROFESORUL ANGHEL DUMITRESCU

BUCURESCI

—
TIPO-LITOGRAFIA DOR. P. CUCU

1886.

BIBLIOTECA „VOINȚEI NAȚIONALE“

LOGOFATUL BARBU CATARGIU

ȘI

PROFESORUL ANGHEL DUMITRESCU

BUCURESCI

—
TIPO-LITOGRAFIA DOR. P. CUCU

1886.

LOGOFATUL BARBU CATARGIU

ȘI PROFESORUL

ANGHEL DUMITRESCU

I

De cât-va timp se anunțase că domnul profesor Anghel Dumitrescu se ocupă cu publicarea discursurilor lui Barbu Katargiu și cu un studiu asupra acestui bărbat. Fie-care ascepta cu nerăbdare această carte, privitoare la o parte importantă din istoria noastră contimporană, scrisă de un învățat profesor. Fie-care era convins că această lucrare va fi basată pe acte și documente autentice, va fi consciincioasă,

și că într'însa vom admira cumpeneala istoricului, plin de dragoste și de respect pentru adevăr.

Ne pare rău să spunem că am fost cuprinși de mirare și de durere la citirea operatului domnului profesor Anghel Dumitrescu, intitulat *Discursurile lui Barbu Katargiu (1859—1862 Iunie 8)*, culese și însoțite de o notiță istorică asupra familiei Katargiu și de o biografie a oratorului.

Mai ânteiu ne asceptam la un stil ales și curat românesc, căci domnul profesor 'și făcuse în această privire un oare-care renume, prin mai multe cuvântări în școală și în societăți științifice.

Nu facem de cât a aminti în treacăt negligența cu care s'aũ strecurat multe erori de tipar displăcute, contrastând ast-fel cu edițiunea de lucș a cărței.

Ceea ce ne-a surprins însă sunt neologismele cele mai îngrozitoare, întrebuintate fără nevoe.

Aşa d. e. citim la pag. XXIV— „o specialitate bănoasă era o țintă prea vilă pentru înălțimea aspirațiilor sale“—, la pag. XXXII— „dar literatura era pentru tînărul Katargiu numai o ocupație de *diverstiment*“—, la pag. LII— „Domnul măi ales de cât-va timp începuse a lua niște *aluri* dictatoriale“—, la pag. LXXXII— „el este îmboldit de *orgoliu*“.

Eram cu atât măi în drept să cerem de la Domnul Dimitrescu un stil măi corect și măi românesc, cu cât domnia-sa este profesor la unul din cele d'ântîiș licee din țară, la Sf. Sava, și cu cât, de la înălțimea la care a căutat să se așeze, ne vorbește de „farmecul acelei limbî bătrîne, în adevăr românesci“, care era necunoscută „tinerilor tachigrafî“ ale primelor noastre Adunări legiuitoare, „imbibați în colegiū de principiile școalei radicale în limbă“.

Orî-cine va citi lucrarea d-lui Dimitrescu nu va sta la îndoială, că domnia-sa, depărtat astă-đi cu un pătrar

de secol de timpul tinerilor tachigrafii
„cari introduceau în discursurile ora-
torilor o fraseologie și un vocabular
strein celor mai mulți dintr'ênșii“, în
realitate a îmbrățișat modul lor de a
scrie.

II

Dar să terminăm cu partea curat literară, pentru a veni la fond.

Aci eram iarăși în tot dreptul nostru a reclama de la domnul profesor Dimitrescu, ca să procedă ast-fel, precum era dator către pozițiunea ce ocupă. Când aruncă cine-va o repede ochire în cartea de care vorbim, și dă de numeroasele citate din autori eleni, latină, francesă și germană, ar trebui să rămâie cu convingerea că acest aparat de învățatură nu s'a pus în mișcare numai și numai pentru a ne dovedi că „oposițiunea militantă, care voiește să „ajungă la guvern prin forța ei, nu nu- „maî prin slăbiciunea adversarilor, tre- „bue să 'și ia drept devisă versul ome-

ric“ — „nu e bună domnia multora, un singur Domn să fie“.

Trebue să mărturisim că această încercare istorică a profesorului Anghel Dimitrescu e cu desăvârșire nenorocită.

Chiar din capul locului d. Dimitrescu o scrîntesce, căci se declară partisan al unui trecut umilitor și arată, că nu a înțeles nici de cum progresul țerei și a națiunii în acești din urmă cincî-șeci de ani.

În ochii d-sale ideile și țelurile, ce se represintă prin faptele bărbaților politici, calitatea convingerilor lor, nu aū nici o valoare. Pentru d-sa „aspectul presintelui e descuragiat“, și „mîngăerea o găsește cel descuragiat numai, îndreptându'și privirile în trecut asupra unui bărbat, care a rămas nestrămutat în convingerile sale politice, și aceasta mai ales în crisa politică și socială prin cari trecem, unde nesațiul de căpătuire îneacă vocea conștiinței și mișcarea mecanică a mâinelor ține locul artei de a vorbi“.

D. Dimitrescu ar răsufila liniștit și cu deplină mulțumire numai sub regimul feudal, căci pentru d-sa chiar regulamentul organic ar fi încă o formă de guvern prea înaintat.

În adevăr, aristocraticul profesor ne spune, la pagina LXXXI că „în orî-ce țară care are un trecut“ (ca și cum ar putea să existe țări, cari nu au nici un trecut), se află o clasă de oameni, a căror avere și poziție socială îi pune mai pre sus de mulțimea muritorilor, și în această clasă se găsește sau se poate forma mai ușor bărbatul de Stat, capabil de a jertfi timpul și averea sa pentru binele altora“.

În avântul ce ia pentru a clădi un pedestal înalt de tot, pe care să așeze apoi pe bărbatul său de Stat ideal, profesorul de la Sf. Sava își pierde tot cumpătul judecăței. Fără milă vine el și sfâșie învățămintele ce omul politic are a trage din studiul istoriei.

El nu vede în istorie de cât târfoage și manuscripte mucezite, cari, — horribile dictu, — ar putea murdări mâinele fine ale unui aristocrat.

El se complace a descrie, cu cuvântare împodobită, profitele imense ce un bărbat politic trage din „visitele ce face la funcționari înalți,“ din „conversațiile, cari sunt știință vie“, din „avere“ și din „maniere“, cari „lipsește de ordinar plebeului“, fiind-că așa e lucru clădit de Dumnezeu că bărbatul politic nu poate fi de cât de neam. Ca să dovedim, că suntem încă mai pe jos de entuziasmul tînerului profesor gentleman, vom cita cele ce ȳice la pagina LXXXII și următoarele. Iată *ipsissima verba*: „de vom presupune două indiviȳi de o aptitudine firească egală, dar din două clase deosebite, de sigur că cel din clasa înaltă este mai propriu de cât plebeul a deveni bărbat de Stat, pentru că știința ce se cere în această specialitate complexă, nu este știința din cărți și

tărfoloage, ci știința ce dobândește din studiul omului concret, al guvernelor ce funcționează, al instituțiilor în viață, al Statelor existente, *nu din studiul popoarelor ce au trăit o dată și ale căror urme știința isbutesce cu multă greutate a le descoperi în manuscrise mucezite, sau în monumente mutilate. Aceste cunoștințe nu se do-pândesc în atelierul cabinetului sau în slovele moarte ale cărților tipărite. Cel ce vrea să le posedă este dator să se puie în contact cu lumea reală, să viziteze pe funcționarii înalți, ca să profite de experiența lor, să găsească un acces liber la bărbați eminenti, cari au servit sau servesc patria lor decimii de ani și din a căror conversație să ia știința vie și neapărată celui ce vrea să învețe a cârmui un Stat. Pentru ca să ajungă cine-va aci, trebuie să aibă un nume, o familie, avere, educație, distincțiune în manieră și să intrunească o mulțime de alte condițiuni, ce lipsesc de ordinar plebeului.* „Un asemenea om, format din

„tinerețe la o scoală așa de solidă,
„merită să fie ascultat asupra cestiu-
„nilor de interes public, și dacă se
„întâmplă să fie înzestrat din fire cu
„aptitudini superioare, atunci el me-
„rită să ajungă cărmaciul țerei și este
„în stare să strecoare nava statului
„printre stânci fără să o isbească, sau
„să-i imprime la timp o schimbare de
„direcție, care să o scape de pierere.

III.

Am văzut în citatele precedente, cum, după profesorul Anghel Dimi-trescu, bărbatul de Stat nu are ne-voie de a se pregăti prin știință la îndeplinirea grelelor și delicatelor lui datorii. Cunoscințele de drept, cunos-cințele de economia politică, cunoscin-țele de istorie sunt superflue, — căci neamul, averea și maniera 'l pot pune în pozițiune de a juca un rol, chiar dacă s'ar întâmpla că natura nu l'a înzestrat cu aptitudini superioare.

Dar ne mirăm, cum profesorul gen-tleman a putut dormi liniștit și nesu-părat de umbrele atâtor bărbați de Stat plini de geniū, ieșiți, în contra voinței sale și a protectorilor săi, cu-

rat și fără multă ceremonie, din popor. Ne mirăm cum s'a înjosit să citeze pe Disraeli, fiul unui simplu literat, căci în cercurile înalte în care d. Dimitrescu se rățoiesce cu plăcere, în acele cercuri, în cari „*omul este orgolios, fiind-că simte nevoia de a fi respectat,*“ cine se mai uită la plebeii ca Washington și Napoleon, ca Lincoln și Thiers, ca Cobden și Guizot, și alții mulți din gloata simplilor muritori, cari la începutul carierei lor „*nu aveaŭ averea, care dă mai multă independință și prin urmare mai multă demnitate.*“

IV

Când bazele monumentului, ce d. Anghel Dimitrescu vrea să ardice sunt așa de șubrede, e natural că monumentul însuși trebuie să se clatine. În adevăr profesorul gentleman, cu toate că 'și dă mare osteneală a se sui în regiuni înalte, rămâne foarte *terre à terre* și o duce într'o scrinteală continuă.

Vom arăta aceasta prin câte-va citate, cari dovedesc în ce mod d. Anghel Dimitrescu torturează faptele istorice, cele mai netăgăduite, numai pentru a trage o reverență nobililor săi protectori și clienți.

Barbu Katargiu se întoarce la 1834 din streinătate și ia parte la formarea societății filarmonice. Aci d. Dimitrescu însemnează (pag. XXV): — „Alături cu dânsul figurau Emanoil Băleanu, I. Câmpineanu, Scarlat Crețulescu, I. Ruset, Grigore Cantacuzino,

C. Manu, etc.“ Orî-care cititor necunoscător de împrejurări, dar care 'și aduce aminte de la pagina XX, că Barbu Katargiu e născut la 1807, constată cu admirațiune că acest tîner, abia de 27 ani, stă în capul mișcărei literare și politice a patriei lui, căci „societatea filarmonică avea de scop crearea unui teatru național, tipărirea de cărți românesce și organizarea unei opozițiuni de principii contra guvernului lui Alesandru Ghika.“

Cine nu știe însă că societatea filarmonică a fost fundată de Ion Cămpineanu, care a fost inima și sufletul ei? Cine nu știe că în această epocă figura lui Cămpineanu dominează pe toate cele-l'alte? Ca dovadă vom cita *jurnalul Societății filarmonică, No. 7 publicat în No. 2 al gazetei Teatrului Național, sub-scris de Ion Cămpineanu, I. Ruset, Poenaru, I. Eliad, I. Voinescu.* Numele Barbu Catargiului nu să vede figurând între fundatorii acestei societăți.

Ca dovadă vom aduce, că între toți bărbații, cari au susținut cu bani Societatea filarmonică și ale căror nume sunt publicate la paginile 15, 16, 109, 110 și 111 ale gazetei Teatrului Național, nu să vede înscris numele lui Barbu Catargiū, cu toate că figurează alți bărbați mici de neam, precum Dragomanul Cincul, Serdarul S. Marcovicī, Vătaful Mosch, Nacul Ceprezarul, Lavudon Ceasornicarul.

Ca dovadă vom aminti, că între cărțile tipărite de Societatea filarmonică, nici una nu să vede eșită din peana lui Barbu Katargiū; cu toate că chiar femeī au luat parte la prelucrarea celor 42 de cărți, înșirate la paginile 31 și 32 ale Gazetei Teatrului Național, precum D-na Smărândița Porumbaru (No. 37) și D-na Catinca Sâmboteanu (No. 41).

Ca dovadă că Barbu Catargiū nu numai nu a fost în capul mișcării, este chiar articolul citat de D. Anghel

Dimitrescu. Intȃiul numȃr al gazetei Teatrului Naȃional poartȃ datȃ din 1 Noembrie 1835. Numȃrul care conȃine articolul lui Barbu Katargiũ, intitulat „Teatrul Naȃional“, este No. 12 din 1 Noembrie 1836. Acest articol e singurul articol scris de Barbu Katargiũ ĩn foaia Societȃȃii.

Ca dovadȃ cȃ Barbu Katargiũ numai ĩn mod ĩntȃmplȃtor a putut scrie un articol ĩn gazeta Teatrului Naȃional Ńi cȃ nu era mesticat ĩn miŃcarea renaŃterei naȃionale, ĩnceputȃ de Cȃmpineanu, sȃ poate aduce Ńi faptul, cȃ numele lui nu sȃ aflȃ pe lĳngȃ acele ale lui N. Golescu, St. Golescu, Ianche Ghermani, M. Cornescu, S. Creȃulescu. Gr. Alexandrescu, G. Bȃleanu, Dim. Ghika, C. A. Rosetti, Ń. OteteliŃanu, I. Voinescu II, Ion Ghika, I. Bibescu, cari ĩn 1840 aũ reorganizat „Societatea filarmonicȃ“ sub numele de „*Societatea filodramaticȃ*“. Istorical nostru ĩnsȃ 'l pune ĩn rangul al treilea, ba ĩi dȃ pe la spate Ńi cu mȃna sficiȃsȃ a

unui nobil curtezan, un mic bobârnac, constatând la pagina XXVI, „că mai târziu gustul degeneră“, pentru a ne arăta că succesele nu începură de cât când Barbu Katargiu scrisese un articol, „care merită o deosebită luare aminte pentru vigoarea și energia stilului și pentru înălțimea ideilor“.

Trebuia profesorul de la sf. Sava să imiteze pe boierul Katargiu, care începe acel articol, înclinându-se dinaintea „voinței unui om, care nu se oprește de nici o stavilă, nu se clatină de nici o isbire, și care făcu să răsună pe scenă limba românească“. Intrebatu-s'a d-nul profesor, cine să fi fost acel om? Este destul de inteligent și de învățat ca să fi priceput, că aci era vorba de Ion Câmpineanu. Dar nu voia să priceapă pentru că trebuia să 'și înalțe clientul, și pe acesta nu'l putea înălța de cât înlăturând pe acei cari represintaū în adevăr mișcarea și frământarea geniului națiunei.

În cursul citirei operatului nobilului profesor de la sf. Sava, sare la ochi importanța deosebită ce dă unor evenimente cu totul ordinare. Ast-fel îi face o deosebită impresiune numirea lui Barbu Katargiu la rangul de clucer, „pentru slujbele ce cu rîvnă și activitate a săvârșit“. Aceasta era pe la 1843, când ar fi fost o enormitate ca un fiu de boer mare, să nu fie clucer la vîrsta de 36 de ani; iar formula de „rîvnă și de activitate“ era o formulă de cancelarie. Aceeași impresiune fac asupra profesorului nostru cuvintele lui Bibescu (pag. XXXV)— „Vere, 'ți cedez locul meu, m'aî întrecut“. Ne întrebăm: în ce, Katargiu întrecuse pe Bibescu? În fapte mari și patriotice? Nu: ci numai și numai în întorsături de cuvinte.

V.

Când profesorul de la sf. Sava ajunge la anul 1848, el își dă multă osteneală și întrebuițează multă dibăcie, pentru a se strecura printre acele evenimente, dar nefind însuși din clasa boierilor cu avere, necesarmente a trebuit „să isbească nava sa de „stânci, neputând'o scăpa de peire“.

Nobilul profesor, dinpreună cu ilustrul său client, „*nu aprobă cu nici un chip măsurile violente pentru pretinsa regenerare a țerei*“. Oamenii de la 1848 sunt pentru domnul Dimitrescu „niscetineri entusiaști“, și trebuie să'i mulțumim, că nu i-a tratat mai aspru.

Dar Barbu Katargiu ce face la 1848? Ce face el în timpul când o

sufare de desceptare rădică în picioare toată ființa românească, care mai avea sânge și măduvă sănătoasă și necangrenată de urgia timpurilor ?

Acum chiar, când pronunțăm cuvintele—anul 1848—auzim sunetul trâmbiței marelui nostru poet. La urechile domnului profesor Anghel Dimitrescu n'a pătruns acest sunet; dar Românii nu aũ uitat acele nemuritoare versuri cari indică mai mult de cât orî-ce alt act starea spiritelor și fiorile generoase ce cuprinsese toată țara.

E nevoie să punem sub ochii profesorului nostru acele versuri, căci va fi pentru folosul său, ca să vie el, plebeul, să 'și mai încălzească inima la căminul simțirilor poporului, iar nu să înghețe ca acum la tandurul işlicărilor.

Iată ce cântă la 1848 Vasile Alexandri:

„Voi ce stați în adormire! Voi ce stați
în nemișcare !

„N'auđiți prin somnul vostru acel glas
triumfător,

„Ce se 'nalță pên'la ceruri din a lumii
desceptare,

„Ca o lungă salutare

„Cătr'un falnic viitor ?

„Nu simțiți inima voastră că tresare și
se bate ?

„Nu simțiți în peptul vostru un dor sfânt
și românesc ?

„La cel glas de înviere, la cel glas de
libertate,

„Ce pătrunde și răsbate

„Orî-ce suflet omenesc ?

„Iată lumea se desceaptă din adînca'i
letargie !

„Ea pășesce cu pas mare cătr'un țel de
mult dorit.

„Ah! treziți-vă ca dânsa frații mei de
Romănie !

„Sculați toți cu bărbăție !

„Dioa vieței a sosit !“

Ce impresiune a făcut acest apel, care ne mișcă pe noi încă astăzi, asupra lui Barbu Katargiu ? Domnul Dimitrescu ne spune cu ifos la pagina XXXVIII—: „pe când guvernul pro-

visoriu și locotenența Domnească 'și perdeau timpul cu ordine ce remâneau neexecutate și cu acușaii reciproce de trădare, Katargiu trecea pe la Brașov în Austria, de aci în Franța, apoi în Englitera și în alte State ale Europei". Așa dar, la întâia mișcare generoasă a poporului, Barbu Katargiu trecea la Brașov, și mai departe. Brașovule! Brașovule! nume rușinos ai lăsat în istoria României: dar numele acelora, pe cari 'i oploșeai, mai rușinoase au rămas!

Trec lunile de vară ale anului 1848. Cei mai generoși fii ai țerei sunt înstrăinați și armate străine ocupă din nou nenorocitele Principate, pentru a îneca mișcarea națională dătătoare de viață.

Aceasta să chiema pe atunci în limbajul celor ce puneau genuchele pe grumazul țerei: *restabilirea ordinii legale*. Ast-fel stau lucrurile și pentru profesorul gentlemen. Iată ce ne dice domnia-sa pentru clientul său la pa-

gina XXXIX: „după restabilirea ordinei legale la 13 Septembrie 1848, Katargiu se întoarce în țară, aducând cu sine o mulțime de observațiuni ce făcuse asupra popoarelor pe cari le visitase și, până la oare care punct, studiasse.” Acest „până la oare care punct” e o asvêrlitură nostimă de condei, fără îndoială, menită a acoperi enormitatea revoltătoare, și anume: — curajul unui profesor român în anul 1886, de a dice — că ordinea legală a Principatelor era de a fi sugrumate în libera mișcare a poporului și de a fi ocupate de armate străine.

Guvernul ordinei legale numesce pe Barbu Katargiu la 21 Octombrie 1848 director la departamentul dreptății.

Barbu Katargiu avea atunci 41 ani. El era în mijlocul vieții sale, în timpul în care entuziasmul tinereții nu a trecut, și în care dorința de a lăsa după sine fapte vrednice și temeinice

să unesce cu voința pentru a le da un trup viu.

Atunci, precum ne spune istoriograful, la pag. XL, Katargiu este numit în 2 Decembre 1848 membru suplimentar la sfatul visteriei „*pentru a se chibzui și rosti asupra măsurilor ce se cuvin a se lua și păstra în executarea mijloacelor hotărâte pentru răfuirea datoriei, ce visteria va face pentru aprovizionarea trebuincioaselor spre îndestularea împărăteștei armii rusesci, aflată în Principat.*“

Iată cu ce se ocupa inima generoasă a aceluși bărbat, pe care domnul profesor Anghel Dimitrescu îl pune dinaintea Românilor ca un exemplu demn de imitat. *El chibzuia, după cum dicea decretul său de numire, datoriile ce țara avea să facă pentru aprovizionarea și îndestularea armatelor străine, care ocupau țara dușmănesce.*

„Esaltații“ însă trăgeau la greu de parte de țară, băteau pe la ușile bărbatilor influenți ai Europei, pentru a

'i interesa la nenorocirile patriei lor. Și aũ bătut și aũ strigat acești „teoretici de la 1848“ cum îi place d-lui Dimitrescu a 'i numi, până ce aũ fost auđiți, și până când s'a dat României mână de ajutor, ca să iasă din umilire și din ticăloșie.

VI

Ajungem la evenimentele de la 1857. Ca și anul 1848, anul 1875 va rămâne vecinic întipărit în memoria fie-cărui Român. Cu anul 1857 a început munca vînoasă și energică, munca stăruitoare și curagioasă, acea muncă care a pus fundamentele țării și solide pe cari stă astă-đi Regatul României.

Unde să afla pe acele timpuri Barbu Katargiu ?

Aci îndrăznéla ténérului profesor gentleman devine în adevér cutezătoare.

Iată ce el ne đice la pag. XLIII și următoarele :

„Partea în adevér marcantă a activității politice a lui B. Katargiu începe în

anul 1857, când țara era chemată prin organul Divanului ad-hoc să 'și exprime dorințele sale față cu Europa. Un comitet compus din 9 membri se formă de timpuriu între conservatori. În acest comitet intrase B. Katargiu, Sc. Bărcănescu, C. I. Filipescu, I. E. Florescu, Gr. N. Filipescu și alții. Chemarea lui era de a se chibzui asupra atitudinii ce trebuia să păstreze țara în niște momente așa de solemne. El făcu un apel către alegători în care arăta bazele pe cari trebuia să se așeze viitoarea organizație a țerei. Acest apel se publică în broșuri la 19 Martie 1857 și coprindea următoarele opt puncte capitale:

„1. Respectul suzeranității Inaltei Porți și a integrității autonomiei Românilor, potrivit coprinderii tratatelor încheiate la 1393, la 1460 și 1513 între Domnii Moldo-Români și Inalta Poartă.

„2. Unirea Principatelor Moldo-Române într'un singur Stat, a cărui neutralitate să fie cheazășuită într'un mod special.

„3. Un principie ereditar din familiile domnitoare ale Europei, al cărui moștenitor să fie crescut în religia țerei.

„4. Forma guvernului să fie represin-tativă cu capul Statului inviolabil, miniș-

tri răspunzători, și reprezentația națională în raport cu starea morală și materială a Românilor.

„5. Supunerea tuturilor străinilor la legile țerei.

„6. Egalitatea Românilor înaintea legilor și supunerea lor la toate sarcinile Statului fără nici o osebire.

„7. Primirea tuturilor Românilor în toate funcțiunile publice, după moralitatea și capacitatea lor.

„8. Respectul absolut al proprietății de orî-ce natură și libertatea absolută a muncii sătenilor, încetând în viitor orî-ce lege îndatoritoare pentru proprietari și locuitori, și rămânând drept baza a dărilor dintre ei buna învoială.

„La 30 Martie, adică la 11 zile după publicarea manifestului boierilor, apăru în ziarul „Concordia“ manifestul liberalilor. Acest manifest era o copie a celui de mai sus, cu singura deosebire, că cerea o reprezentare națională pe niște baze largi și nu reclama nici o garanție pentru proprietate.

Aci, ca în multe alte împrejurări, liberalii surprinseră pe conservatorii, pe când aceștia se scâldau în gărlă și le furaseră hainele de pe mal, ca să ne slujim de fi-

gura lui Disraeli aplicată contra lui Robert Peel“.

Am citat această parte a narațiunii d-lui profesor Anghel Dimitrescu în toată întregimea ei, pentru că atunci, când d-sa asigură la pag. I, că a făcut „*cercetări amănunțite*“ și ca un al doilea Christof Columb, „*descoperi prin paginile „Monitorului Oficial“ și a unora din zărele epocii*“ cele țise și cele făptuite de Barbu Katargiu, atunci nu-i era permis, să nu vadă aceea ce putea vedea, să nu citească ceea-ce putea citi, și să vie să surprindă pe cititorul naiv și onest cu o dibăcie demnă de timpurile corupte ale fanarioților, dar foarte depărtată de calea adevărului și de respectul către dânsa.

VII

Să recapitulăm în scurt ȃisele ilustrului și nobilului istoriograf : *Barbu Katargiu* era în capul mișcării unioniste din Valahia și a publicat în 19 Martie 1857 un apel la țară, pe care liberalii 'l-au copiat 11 ȃile mai târȃiu, în manifestul lor din 30 Martie.

Adevȃrul este cȃ Barbu Katargiu nu făcea parte din partidul unionist și cȃ manifestele unioniștilor poartă o dată anterioară amȃnduror ȃilelor lunei lui Martie mai sus citate.

Iată cum sta lucrurile în primȃvara anului 1857.

În urma resbelului din Crimeea și a tratatului de Paris din 1856 o mare mișcare începu în amȃndouȃ principa-

tele, o mișcare care coprinse toată țara, de la Dorohoï la Severin. Trecutul și viitorul se încăierase la luptă. Trecutul simțea că ceasul morței lui sunase, și se lupta cu energia desperatului, care nu mai are nimic de pierdut.

În Moldova această luptă se caracterizează prin *unioniști* și *separatiști*. În Valahia unioniștii se numeau *liberalii*, iar separatiștii erau *boierii* cari se ocupaū cum să ticluiască lucrurile ca la viitoarele alegeri să iasă unul din candidații lor fostul Domn Bibescu sau fostul Domn Stirbei.

Barbu Katargiu se ținea de boierii. Pentru aceștia ideia Unirei și a drepturilor țerei era secundară. Două puncturi principale erau pentru dênșii în joc — să capete domnia pentru uniă dintr'ênșii — și să scape moșiile lor, de aceea-ce ei numeau împărțire la țerani.

De aceea și vedem că Unirea, în programul lui Barbu Katargiu, este relegată la punctul al douăilea. Punctul întâi începe cu respectul suzeranității înaltei

Porți, pentru a captiva ast-fel buna-voința puterei, care se presupunea că va avea la numirea Domnului o influență decisivă.

Fiind-că era vorba de unirea amânduror țărilor, partisanii ei din amândouă principatele se puse în relațiune pentru a lucra într'o comunitate de idei.

Maî ântâiū se puse șigiliul acestei înțelegeri pe programele unioniste din Iași și Bucuresci. Maî târđiū această înțelegere avu de rezultat — alegerea unuia și aceluiași Domn pentru ambele principate.

Manifestele comitetelor Unirei erau sub-scrise : cel din Moldova de Logofétul Stefan Katargiu, Logofétul George Sturdza, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Costache Rolta, Costache Hurmuzache, Anastasie Panu, Mihail Kogălniceanu, Vasilie Malinescu și Dimitrie Cozadini; — iar cel din Valahia de C. Crețulescu și L. Calenderolu ca președinți, de A. Golescu, C. Bozianu

și N. Christu ca vice-președinți, și de membri P. Poenaru, I. I. Filipescu, E. Predescu, G. Ionescu, P. I. Cernătescu, I. Penescu, N. Nenovicî, C. Racoviță, A. Orăscu, G. Costaforu, Kirilov, Culoğlu, Popazu, A. Petrescu, G. Romanow, Polichroniadi.

Manifestul din Iași poartă data din 10 Martie 1857. *Manifestul din București poartă data din 3 Martie 1857*, iar nici de cum data de 30 Martie, după cum pretinde d. profesor Anghel Dimitrescu.

În nici unul din aceste manifeste numele lui Barbu Katargiu nu se află, precum acțiunea sa nu mai există din momentul în care națiunea luase în mâinile ei proprii destinele sale.

Barbu Katargiu dispăre de pe scena politică în anul 1857. În zadar caută cine-va numele lui în vre unui din actele importante din timpul acela.

Numele lui nu figurează nici în Divanul ad-hoc, Cum s'ar fi putut întâmpla una ca aceasta, când el ar fi fost

unul din luptători pentru Unire ? Cum nu s'ar fi ales el, ca și alte ilustrații din boierime, însă a căroră inimă bătea pentru țară și viitorul ei independent, iar nu pentru ordinea legală reprezentată prin baionete streine.

Indrăsnețul istoriograf boeresc pentru a dovedi că adevăr țice, când pretinde că manifestul liberalilor e furat de pe manifestul boierilor, aduce ca martur pe însuși Barbu Katargiu.

Aceasta este culmea culmei!

Iată cum face întorsătura de condei veridicul istoriograf. Citim la pagina XLV următoarele : — „Barbu Katargiu, adresându-se în 1861 către capiș partidului liberal“ (se înțelege Brătianu și C. A. Rosetti) „le țicea : Ați țis că d-voastră ați luat inițiativa celor patru punte din Divanul ad-hoc și că dreapta le-a combătut. La aceasta nu vė voiș rėspunde de cât numai cu fapte, arătându-vė că acele patru punte și toate principiile pe cari se bazează convenția noastră s'aũ ce-

rut de noi aristocrații, încă pe când d-voastră erați în streinătate." Maies- trite cuvinte ale oratorului boieresc ! Firește că capiș partidului liberal, cari erau în streinătate nu putuse subscri manifestul din 3 Martie, dar aceasta nu era o dovadă că acel manifest era al aristocraților, sau că capiș partidu- lui liberal nu lucrase pentru Unire, și încă mai puțin, că cuvintele lui Barbu Katargiu pot astă-đi servi d-lui pro- fesor Anghel Dimitrescu pentru a sus- ține că Barbu Katargiu a pretins că manifestul din 19 Martie era anterior celui din 3 Martie. Am dori acum să șcim, cum stă ilustrul și boierescul istoriograf ? Dovedit aci cu dosire și cu intervertire de date istorice, ce mai are de ęis ?

VIII

Nu am terminat încă răfuiala anului 1857 cu d-l Anghel Dimitrescu.

Acest nou Christof Columb ne poate dice:—eu n'am avut dinaintea mea un exemplar al manifestului din 3 Martie 1857, și nu 'l cunosceam.

Dar ca istoric, ca unul care scia că acea proclamațiune există, d. Dimitrescu trebuia să 'și dea toată osteneala să cerceteze.

Insă chiar de nu ș'ar fi putut procura un exemplar al ei, totuși putea să citească diarele de atunci. Dacă deschidea jurnalul *Concordia din 9 Martie 1857*, putea să afle acolo tipărite *Dorințele Românilor*, cum se întitula manifestul, cu următoarele deslușiri în cap :

„Cu apropierea epocii în care Româniă a 'și esprima dedefinitiv dorințele despre viitoarea reorganizare a stărei politice a țerei lor, *Cetățenii orașului Bucu-*

rescî aũ început în diferite și numeroase adunări ce le avură până acum pentru acest scop, a se ocupa cu discuțiunile ces-tiunilor ce sunt a se decide în acea es-primare de dorințe.

„După multe discuțiuni dar, ce se fă-cură în toate adunările lor, în cari se a-doptaseră diferite programe de dorințele ce era să fie exprimate, era mai toate conforme între dênsele despre formele principale.

„In sfârșit Marți seara, la 5 Martie o adunare numeroasă, ca de la șese până la șapte sute cetățeni cel puțin, a priimit cu unanimitate următoare programă. Ne gră-bim a o comunica Românelor, felicitându-ne tot de o dată atât pentru conformita-tea care predomină în ideile noastre, cât și aceea ce o vedem într'ale fraților noș-
de peste Milcov.“

Ar fi putut citi învățatul și boeres-cul profesor, mai ales că 'l avea la îndemână și chiar vorbește de el, cel puțin titlul de la „Apelul către ale-gători din partea adunării de proprie-tari, ce s'a constituit (întocmit) în Bu-curescî în seanța de la 10 Martie 1857

(Bucurescî, om.)“; dacă ar mai fi întors foaia, ar fi putut cel puțin citi rândul ânteiu din prefață, care dice „Adunarea în seanța sa de la 15 Martie a chibzuit a face un apel“.

Cum rămân acum datele? Cum se va descurca historiograful nostru din această încurcătură adevărat boierească?

Să 'i ascernem neted programa ca să se descurce din această minciună boierească, cu care poate trece până în țara ungurească:

3 Martie. Manifestul comitetului unionist din Bucurescî.

5 Martie. Ultima întrunire în Bucurescî a 600 până la 700 cetățeni, cari adoptă și subscriu manifestul.

10 Martie. Manifestul unioniștilor din Iași.

10 Martie. Anteia adunare a reacționarilor din Bucurescî.

15 Martie. A doa adunare a reacționarilor din Bucurescî.

19 Martie. Manifestul Barbu Katargiu.

IX

Mergem mai departe cu dovedile noastre privitoare la anul 1857 căci sumeția, ușurința și reaua credință a profesorului gentleman trebuie să fie trase la lumina soarelui, ca să fie dovedite și vădite.

Din manifestele unioniștilor se constată „conformitatea care predomină“ în ideile cetățenilor din Moldova și Valahia.

Despre aceasta putea să se convingă și istoriograful gentleman. Cel puțin să învețe de acum înainte istoria patriei, din punctul de vedere al ei, iar nu ca iobagul cutărui orî cutărui boier, care aparține ordinei legale restabilite la 13 Septembre 1748.

Iată manifestele amândouă cu variantele lor :

Dorințele Românilor.

„În virtutea vechilor drepturi ale țerei noastre, consfințite prin capitulațiile ce au încheiat după vremi domniile noastre Moldo-Români cu Inalta Poartă și în urmarea tratatului de la Paris din 18/30 Martie 1856; voind să păstrăm în toată întregimea lor acele drepturi strămoșești care sunt temeliile autonomiei noastre și să respectăm tot de o dată

(Manifestul moldovenesc)
și drepturile înaltei Porți, statornicite prin acele capitulații.

(Manifestul muntenească)
și drepturile de suzeranitate ale înaltei Porți, stipulate prin acele capitulații.

Noi sub-însemnații Români dorim :

1. Unirea principatelor într'un singur Stat, cu respectarea drepturilor înaltei Porți în cuprinderea vechilor noastre trataturi (capitulații).

2. Neutralitatea pământului principalilor.

1. Chezășuirea autonomiei și a drepturilor noastre internaționale, după cum sunt hotărâte amândouă prin capitulațiile din anii 1393, 1460 și 1513 încheiate între țerile române și înalta Poartă suzerană,

3. Respectarea drepturilor principatelor și în deosebi a autonomiei lor în cuprinderea acelorăși tratate.

4. Principe strein cu moștenirea Tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare d'ale Europei, ai cărui moștenitori născuți în țară să fie crescuți în religia țerei.

5. Puterea legiuitoare încredințată unei adunări, care să represinteze interesele întregii nații.

6. Supunerea streinilor aflători în Principat la legile pământului.

7. Recunoascerea dreptului Principatelor de a și întemeia relațiile comerciale după interesele lor.

8. Toate acestea sub garanția puterilor ce au sub-scris tratatul de Paris.

precum și neutralitatea teritoriului moldo-român.

2. Unirea țărilor România și Moldavia într'un singur Stat și sub un singur guvern.

3. Prinț strein cu moștenirea Tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare d'ale Europei, ai cărui moștenitori, născuți în țară, am dori să fie crescuți în religia țerei.

4. Guvern constituțional reprezentativ: și, după datinile cele vechi ale țerei, o singură adunare obscească, care va fi întocmită pe basă electorală largă, în cât să represinte interesele generale ale populației române.

Aceste fiind bazele pe care se poate întemeia ființa noastră politică, fără de care orî-ce chezășuire în privința îmbunătățirii sociale este peste putință a se realiza și a procura țerei un viitor ferice și statornic, subsemnații credem, că numai după ce înaltele Puteri garante vor bine-voi a recunoasce și chezășui — Mold. cele opt—Munt. cele patru—punte sus țise, ar urma să ne ocupăm de organisarea din lăuntru; când atunci întrunindu-se Divanurile ad-hoc din amîndoa țerile române, să se declare în Adunare extraordinară în virtutea dreptului de autonomie, și alcătuiind legea electorală, după care să se compue în viitor obsceasca Adunare a țerei pe basa — Mold. art. 5 — Munt. art. 4— mai sus pomenit, să se îndeletnicească apoi la reformele din lăuntru ale Statului românesc, așezând bazele viitoare sale constituții.

Declarăm totdeodată, ca o profesie a noastră de credință:

că toate reformele din lăuntru trebuie să fie întemeiate pe principiile dreptăței, a egalității înaintea le-

Respect la dreptul proprietăței de orî-ce natură.

Egalitatea tuturor Românilor dinaintea legilor.

gei și a respectului
proprietăței.

Libertatea indi-
viduală și a muncii
țeranului.

Pătrunși că de la cele d'întâiu—Mold.
opt—Munt. patru—base fundamentale, co-
prinse aci, atârnă existența politică și
națională a patriei noastre, câți dintre
noi subsemnații vom avea dreptul de a-
legători, încredințând soarta țerei în mâ-
nile deputaților, ne îndatorăm că votul
nostru 'l vom da numai pentru aceia cari
mai înainte de ziua alegerii vor cheză-
șui prin înscris îndatorire, că ei vor de-
clara aceste base, le vor susține—Mold.
le vor susține cu conștiință și le vor
vota în Divanul ad-hoc pe față, iar nu
cu vot secret!

X.

Am arătat, că Barbu Katargiu să ținea la umbră în tot timpul mișcării unioniste. El nu simțea nevoia de a pune umărul la muncă în împrejurările cele importante, prin care trecea națiunea.

Precum Barbu Katargiu a dispărut de pe scenă cu ziua de 11 Iunie 1848 pentru a reapărea cu furgónele armatelor de invasiune, cari veneau să „restabilească ordinea legală“ : asemenea în 1857 nu se mai aude nimic despre dânsul, până ce nu reintră pe scena politică, când o nouă urgie năpusti peste țară — Caimăcămia de trei.

Barbu Katargiu fu numit ministru de finanțe în Căimăcămia de trei, care

numai la realizarea celor patru puncturi nu se gândea.

Această Căimăcămie pregătea venirea pe tronul Moldaviei al fostului domnitor George Bibescu, și istoriograful nostru țice și el clar și lămurit la pagina XLVIII, că „Katargiu era partisanul declarat al candidaturii lui Bibescu la domnie“. Dar boierul nostru profesor, ne țice la aceeași pagină următoarele : „Când Katargiu vădu că în Moldova s'a ales Cuza și că Bibescu are puțină șorți de izbândă, el vorbi pentru Unire în persoana alesului Moldoviei cu căldură și elocință, cu entusiasm și patriotism“.

Aci iar o scrinetesce istoriograful.

Este un fapt cunoscut de toți contemporanii, că boerii, și cu dênșii Barbu Katargiu, au ales în 24 Ianuarie 1859 de Domn al Munteniei pe alesul Moldavei de nevoie, iar nu de bună voie.

E cunoscut, că boerii partisanii Bibescului erau în 24 Ianuarie 1859 în

majoritate în adunarea electivă din București, și că alegerea fostului Domn era asigurată.

E cunoscut, că alegerea Bibescuului a fost împedicată prin o presiune populară. Voința puternică și energică a poporului bucureșean, scăpă țara de o nouă nenorocire și umilire. Boerii au abandonat de frica poporului pe candidatul, pentru care lucrase cu luni întregi înainte, puind în mișcare tot aparatul guvernamental. Poporul, indignat de traficul ce era să se facă pe dealul Mitropoliei cu viitorul său, impuse boerilor pe Domnul Moldovei.

E cunoscut, că boerii erau atât de siguri de alegerea Bibescuului, în cât chiar ospetul pentru serbarea alegerii era pregătit de ginerile fostului Domn, de Ioan Em. Florescu, — și că acest ospetș servi apoi în onoarea Domnului Moldovei, ales de Domn al Valahiei.

Dar la alegerea lui Alesandru Ioan, atât în camera de chibzuire, cât și în ședința publică, acel care vorbi, nu a

fost Barbu Katargiu, ci Vasile Boerescu. Discursul acestuia a făcut o mare și profundă impresiune asupra deputaților, și această impresiune să lăți în toată țara. Credem că nici o dată numele lui Boerescu nu a fost popular ca atunci.

Și în această fasă istoriograful părăsesce calea adevărului.

Nu ne putem închipui, ce a putut cugeta d. profesor Anghel Dimitrescu, când s'a apucat să falsifice cu așa brutalitate istoria contimporană. Putut'a domnia-sa să 'și închipuiască că plăsmuirile sale vor rămâne necontrolate și vor lua locul adevărului? Sau a intrat atât de tare la stăpân, în cât 'i este indiferent de a desfide adevărul ?

XI

Am văzut cum nobilul nostru istoric 'și întoarce condeiuul după pofta inimei, am putea dice și a stomacului, iar nu după dreptate și adevăr.

Pentru a arăta însă în mod cât se poate mai palpabil, că ilustrul și nobilul profesor foarte rău a ales pe Barbu Katargiu ca să ni 'l pue înaintea ca un patriot bun și ca un cetățean demn de imitat, vom cita trei acte caracteristice.

La 1825 Katargiu avea 18 ani. El era în floarea juneții și a nevinovăției. Atunci el înjunghia pe un domn Palama, pentru că avea convingerea că așa este dat de la Dumnezeu boerilor ca să 'și bată joc de cinstea celor mai

de jos și că aū dreptul de a 'i trimite și pe cea lume.

Iată ordinul domnesc din 24 Maiū 1825 al lui Grigorie Dimitrie Ghika Voevod, care constată crima lui Katargiu :

„Din cercetarea judecāței Departamentului criminalicon ce mi se arată printr'această anaforă, *îndestulându-ne Domnia mea de necuviincioasa faptă a acestuī Barbu Katargiu ; măcar că se cuvenea a't pedepsi după căderea și măsura vinei lui, precum pravila orênduesce.* Noi însă cu a iubirei de oameni cumpănă, ușurându'i osânda cea cuviincioasă, hotărîm și poruncim dumatiale, epistatule al armășiei, *ca mai întēiū să se pedepsească cu bătaie în privelisce, aici la domneasca noastră curte, și apoi să'l ducă la mănăstirea Să-rindaru, băgându'l și ținēdu'l în lanț ca pe un nebun în soroc de șease luni, ca doară 'și va veni în simțire și să plătească plata doctoriilor și vizitele doctorilor, precum și de se va întēmpla a muri rănitul, atunci să dea numitul Katargiu și talere cincī mī la muma rēposatului, ca să 'i fie spre mângâere la a sa vėduvie, căci rēmâne lipsitā de ajutorul fiului sėu;*

iar de nu va muri și se va întrema, atunci să rămâe apărat numitul Katargiu de osânda acestor cinci miî, ce s'aû is maî sus.“

Înțelegem că nobilul profesor nu putea să vorbească despre acest ordin; dar dacă d-sa a fost silit să 'l ignoreze, istoria e nevoită să i 'l pună dinaintea ochilor săi și să constate, cum Katargiu 'și-a început viața publică.

Am vorbit maî sus de atitudinea lui Katargiu în fața evenimentului de la 24 Ianuarie 1859.

Iată ordinul dat colonelului Macedonsky în 23 Ianuarie 1859 sub No. 51 de către Căimăcămie, al căreia ministru de finance era Barbu Katargiu. Acest ordin dovedesce că alegerea lui Bibescu era prima și singura cugetare a lui Barbu Katargiu, și că votul cel mare al Divanurilor ad-hoc despre Unirea ambelor Principate, 'l preocupa foarte puțin.

Iată ordinul :

„După dispozițiunile luate de onorabila Căimăcămie în urma înbulzirei făcută astăzi la Obșteasca Adunare de către un număr de popor ; să scrie J-v., că mâine dimineată la 8 ceasuri să trimiteți un batalion fără steag, ca să stea în rezervă la curtea caselor Brâncovenesci din poalele dealului Mitropoliei, luând numai de o cam dată din acest batalion patru sentinele, a se așeza la poarta din deal a Mitropoliei pe din lăuntru și pe din afară împreună cu un oficer, un unter-oficer și un efleiter cu schimbul lor. Osebit se va trimite un unter-oficer și 24 soldați în dispoziția președintelui Adunării Părintelui Mitropolit, pentru sentinelele din lăuntru.

La cas de a se face vre-o înbulzire și a nu voi să înțeleagă poporul că nu este ertat a intra nimeni în lăuntru curței, afară de d-nii deputați și cei cu bilete, *atunci să se cheme o roată ca să risipească lumea, și cerând trebuința, să se cheme și tot batalionul întru aceasta, făcându-i să se împrăștie cu ori-ce preț, de nu vor înțelege.*“

Actul care caracterisează însă mai mult de cât ori și care altul pe Barbu

Katargiu este ultimul act al vieții sale
— testamentul său.

Logofetul Barbu Katargiu dispunea, între altele, ca pe una din proprietățile sale să se înființeze o școală de fete și pune acest institut filantropic sub ocrotirea unei împărății. Ce denotă aceasta, dacă nu o lipsă de încredere în viitorul patriei sale, căci numai acela care poate dice despre țara sa „lasciate ogni speranza,” numai acela poate avea mai multă încredere în alte autorități decât acele ale națiunii sale.

Scim că ni se va dice, că pe acele timpuri guvernele României erau trecătoare și neșigure, și că Katargiu voia o ocrotire pentru opera sa filantropică. Dar oare numai Barbu Katargiu esista în România? Numai lui i se cuvenea un drept excepțional? Și când toți Români ar fi făcut ca și dânsul, nu înceta oare România de a esista ipso facto?

Dar nu stă lucrul ast-fel.

Barbu Katargiu purta cu mulți alții

de pe acele timpuri pe fruntea lor scrisă vina lor „această țară este merită a fi în veci smerită.“ Urmașii lui Barbu Katargiu au urmat tradițiunea aceasta până în zilele noastre. Atât de tare a intrat umilirea în sângele și în datinele acestor oameni, încât tot în mocirla miseriei trecutului să se svârcolească și astăzi. Numai nobilul și veridicul istoriograf stă dinaintea lor cu genuchele plecate.

Sunt câți-va ani d-na Barbu Katargiu a făcut să ajungă până la urechele unei împărătese dorința ca, în esecutarea testamentului soțului ei, împărăteasa să ia protectoratul scoalei de fete Katargiu. Impărăteasa însă cugetă mai corect de cât doamna Katargiu, căci o sfătui să ofere acest protectorat Reginei Elisaveta, Suverana doamnei Katargiu.

Iată fapte netăgăduite, dar de cari să ferească Dumnezeu pe orî ce Român.

Cum stai acum nobilule profesor? Dar uitam că pentru d-ta *averea* și *manierele* trec înaintea virtuței și a

patriotismului, spre care te uiți cu un surîs ironic și milos.

Pentru orî ce inimă de Român, nimic însă nu e mai nepotrivit, decât bustul lui Barbu Katargiu din Camera deputaților, căci acolo ar trebui să stea numai busturile acelor bărbați a căror simțiri pentru țară erau sincere și puternice, iar nu al acelora pentru cari țara a fost numai un instrument de satisfacere a egoismului lor strimt și personal. Când ne uităm astăzi la acel bust așezat în Parlamentul țerei ne apucă un fior. Numai în acest sens generațiunile viitoare îl vor putea tolera.

XII

Am analizat în destul operatul d-lui profesor Anghel Dimitrescu pentru a ne spune opiniunea în privirea valorii lui în deplină cunoștință de cauză atât pentru noi, cât și pentru binevoitorul cititor.

Am văzut că această lucrare nu e scrisă într'o limbă românească curată și, din exemplele ce am dat, oricine va vedea că ea nu e scrisă nici chiar într'o limbă corectă, adică după firea limbei românesce.

Putea însă publicul să adreseze această cerință unui profesor, care de almintrelea are talent, dar căruia, aci i-a lipsit numai răbdarea de a'si revedea manuscriptul. Ar fi fost bine

măcar cu stăpânii săi să fi fost consciincios.

Am observat mai departe, că aceeași lucrare conține erori de fapte, care ar fi putut fi înlăturate, dacă autorul lor nu ar fi avut intențiuni determinate, svârlind din nava ce îi era încredințată, scrupulositatea în cercetare și respectul adevărului, sau fiind-că le socoate că sunt un balast inutil, sau fiind-că în furtuna în care se băgase și din care trebuia să iasă cu orî-ce preț, adevărul istoric trebuia înecat în cuvinte și frase sonore, lipsite însă de conținut solid și logic.

Causa că istoriograful nostru a picat în atâte contradiceri, în atâte erori, în atâte falsificări de fapte, este că domnia-sa nu scria din convicțiune și ca servitor al adevărului. Opera sa era o lucrare de comandă, un panegiric plătit de rudele lui Barbu Kartzargiu.

Din momentul în care cercetarea documentală era făcută ad-hoc, pentru

a nu vedea ce era de vădut și a vedea fapte materiale alt-fel de cum ele se dovedesc, a se fi întâmplat, scrierea presintă un alt defect capital, și anume acela că evenimentele ênșile nu sunt înțelese și că judecată despre dênsele e cu totul eronată.

Ast-fel Barbu Katargiu, boierul per excellentiam al timpurilor regulamentari, care nu a înțeles nici mișcarea din 1848, nici marele fapte săvârșite în 1856, — care în aceste evenimente însemnate pune serviciul său numai și numai în apărarea privilegiilor politice și sociale a castei sale, — care nu se simțea umilit când patria era încălcată de streini și care nu tresălta de bucurie și de mândrie când ea se mișca și făptuia ca și cele-l'alte națiuni vii și libere; — acest bărbat e pus înaintea acelor generațiuni, cari au realizat mai mult de cât dorințele Divanurilor ad-hoc, ca modelul unui patriot și unui om de Stat.

Nu negăm lui Barbu Katargiu pa-

triotismul, dar patriotismul lui era îngust, era ca patriotismul separatiștilor; nu era acel adevărat patriotism care înstufă pe un Ioan Cămpineanu, sau care ridicase în 1857 întreaga țară în picioare, întreaga țară în adevăr de la Vlădică până la opincă, cu o vigoare și o vioiciune care dovedesc că vechea colonie a lui Traian via încă. Acel patriotism nu l'a cunoscut Barbu Kartargiu nici o dată, căci atunci nu ar fi făcut parte din odiosul guvern al vestitei Căimăcămii de trei din Bucuresci, care contrastează cu Căimăcămia din Iași ca răul de bine, uritul de frumos. Căimăcămia de la Iași lucrează pentru a înălța națiunea; Căimăcămia din Bucuresci urzește peirea ei.

E natural că, după ce s'a pus pe acest tărâm mocirlos, profesorul Anghel Dimitrescu s'a cufundat din ce în ce mai mult într'ênsul. El nu are nici o idee de legămintele ce presintă între dênsele faptele petrecute în timpul ce el se încearcă a descrie. Pen-

tru dânsul, ocupațiunea streină e ordinea legală a țerei, aspirațiunile generoase sunt „asalturi impetuoase la putere;“ iar bărbații, cari aū înțeles timpul în care trăiaū și cari aū făcut prin munca lor persistentă și prevădătoare un Regat respectat din două Principate „menite a fi în veci smerrite,“ după dicētoarea unuia din prototipiī acelor timpuri, a lui Vodă Bibescu, acei bărbați sunt, pentru domnul profesor Anghel Dimitrescu, nisce „setoși de slujbe“ și nisce „politici de aventură.“

Pentru noi nu era destul ca Barbu Katargiu să aibă talent oratoric și să scie a comanda cohortei sale boeresci.

Pentru noi, întrebăm, pentru care cauză se lupta Barbu Katargiu?

Și când vedem că el se lupta pentru archondologie și că cestiunile cele mari ale țerei atingeau sufletul lui numai pe treacăt și în a doua mână, putem dice „Cucoane Barbule, mă închin“ (pag. XLVIII), dar nu 'l

putem înălța nici odată pe acel pedestal, de pe care ar trebui să strălucească ca un exemplu generațiunilor viitoare. Nici un om consciincios și iubitor de țară nu va face aceasta, pentru că din dorul și din fața lui Barbu Katargiu pentru națiune e întuneric și noi vrem lumină.

Operatul profesorului Anghel Dimitrescu mai are însă un defect capital. Iubitor al aristocrației, a averei, a manierilor distinse și a artei oratorice, profesorul nostru uită cu desăvârșire pe om. Nici un cuvânt nu ne spune de viața privată a eroului său. Care era traiul lui în familie? în societate? Aflăm la pagina XXXVI că elevii de la Sfântul Sava se uitaū cu o admirație specială la dēnsul, de câte ori trecea în elegantul său echipagiū spre a se duce la ședințele Obșteștei Adunări." Numai din dedicație și din prima linie a precuvântărei aflăm că Barbu Katargiu a fost căsătorit. A-

ceastă lacună e neertată pentru un istoric.

Intrebăm acum ce rămâne din cartea d-lui profesor de la Sf. Sava? Am dori să răspundem—discursurile lui Barbu Katargiu; însă după proba ce am dat de respectul documentelor istorice, nu ne putem rosti asupra acestor discursuri, până când nu le vom colăționa cu publicațiunile oficiale, din cari au fost extrase, căci cine ne garantează că ele nu au fost remaniate de dibaciul profesor?

Așa dar ce ne rămâne din această carte? Pentru orî-ce om serios, nu rămâne dintr'ênsa de cât luxul edițiunei și simțimêntul de pietate al soției, exprimat în dedicare „memoriei soțului meu“.

Noi însă cititorii cărței, trebuie să rămânem cu ceva. Și am crețut că e bine să rămâie cu ceva chiar d. profesor Anghel Dimitrescu.

D-sa admiră pe „bărbații cari au rămas neștrămutați în convingerile lor

politice". Dacă ar fi cugetat mai cu curăţenie de inimă ar fi văduţ că atâta nu este de ajuns pentru a admira pe un bărbat politic, şi uşor ar fi aflat că acesta, pentru a însufla altora respect şi iubire, trebuie să urmărească în convingerile sale nestrămutate idealul ce stă dinaintea naţiunii. Atunci d. profesor ar fi cercetat cu nepărtinire şi religiositate isvoarele istorice ale acelor timpuri. Atunci ar fi consultat şi colecţiunea *Românului*. Atunci ar fi citit în No. 4 al *Românului* din 19 August 1857 următoarele linii, subscrise de Ioan Brătianu :

„Ast-fel dar voim ca Românul să se restabileze în însuşi ochii săi ca om, şi să se întroneze întru toate drepturile sale ca să poată trăi după legile naturei sale, dezvoltându-se, perfecţionându-se şi împlinindu'şi misia sa în societate, cu toată gloria şi virtutea de care este capabil.

„Voim să aibă o patrie puternică şi liberă ; o patrie unde toţi să aibă aceleaşi drepturi ş'aceleaşi datorii ş'o parte în-

treagă și d'o potrivă la viața națională, o familie, de vor merita-o prin iubirea și moralitatea lor; o proprietate, de vor voi să muncească. Voim ca fie-care să fie stăpân pe roadele muncii sale, fără a putea să'i ia un paiu măcar trântorii omenirei.

„Voim ca România să fie în solidaritate cu cel-l'alți populi ce vor tinde cel puțin spre dreptate, solidaritate și frăție.

„Eacă în scurt ce voim și ce credem pentru România. Cât pentru mijloace, nu voim altele de cât acelea ce ne a dat Dumnezeu ca să ne putem mântui ori de câte ori vom voi cu deplinitate și cari sunt mintea, inima și când trebuința va cere să întrebuițăm și noi ca toate națiile și sacrificiile naționale“.

Iată programul unui adevărat patriot, a unui adevărat bărbat de Stat, program urmărit și cu și, cu o muncă neobosită, consciincioasă și curagioasă, cu o abnegațiune și o decisiune rară în timp de trei-șeci ani.

Incheiăm această dare de seamă a cărței profesorului Anghel Dimitrescu cu dorința, că acei ce vor mai lua pana în mână, pentru a scrie istoria

pătriei noastre, să fie însuflați de iubire de adevăr, de un patriotism luminat, de simțiminte conștiincioase, de răbdare în investigațiuni, și mai ales și mai presus de toate de respect pentru lucrarea prin care națiunea s'a rădicat în ochii ei proprii și în ochii lumii. Dorim în fine să nu se mai afle printre Români un istoric ca domnul Anghel Dimitrescu, iar domniei-sale îi dorim pocăință și îndreptare.

Preciul 50 bani.